

Civilizația cărții

Humanoteca sau despre depozitul de umanism(e)

de Iulia Cosma

Nimic mai dureros decât amintirea vremurilor fericite când treci printr-o perioadă grea, spunea Dante. Nimeni mai chinător decât să scrii despre lucrurile pe care le consideri bune, care te bucură și îți plac, indiferent de situație, așa spune eu. De ce? Pentru că entuziasmul are o componentă idiosincronică și astfel prea puțin de-a face cu raționalitatea și argumentarea. Dar și dintr-o oroare față de banal, pe care-l frizăm, inevitabil, pentru că nu avem altă strategie discursivă la dispoziție decât prea obositele *într-adevăr/cu-adevărat/pe bune*. Și totuși, este necesar, ca să nu spun corect sau inevitabil, să vorbim și despre ceea ce ne place, pentru că e important să ne manifestăm prețuirea, grațitudinea și/sau încrederea, sprijinul, disponibilitatea etc. față de ceva având pentru noi o valoare căreia îi recunoaștem, dincolo de subiectivismul și relativitatea inerentă perspectivei, un caracter intrinsec, general valabil și imuabil. Voi încerca astfel să mă supun doar aparentei impersonalității a lui *este necesar* și să redau în scris ceea ce înseamnă pentru mine Biblioteca Centrală Universitară din Timișoara (BCUT). Nu lipsa voinței așa vrea să transpară din cele de mai sus, ci a unei neputințe, de dorit a se depăși, mai ales când mi se oferă posibilitatea de a împărtăși o opinie pe care mi-am format-o în timp, prin interacțiunea cu biblioteca și anume că o asemenea instituție în general și BCUT în special este "despre" oameni, rugându-vă să-mi treceți cu vederea folosirea versiunii calchiate – și deloc elegantă – a nu

mai puțin celebrei și epuiza(n)tei expresii americane.

Pentru că o bibliotecă nu este numai o colecție de cărți, este o colecție de umanitate, având în vedere că printre volume inventariate se numără și acele scrieri esențiale care au contribuit în mod determinant la apariția unei noi profesii, precum cea a literatului și ne-au permis astfel, prin intermediul intensei activități de analiză filologică practică de umaniștii din Quattrocento, să ne descoperim și să ne interpretăm existența culturală într-o dimensiune diacronică, iar astfel să facem trecerea spre un alt mod de a concepe și de a ne raporta la trecut. Cărțile din biblioteci ne-au fost modele de comportament, ne-au învățat cum să iubim și să suferim, de ce anume să ne fie frică și pentru ce să luptăm. Și toată această umanitate ne-a parvenit pentru că pasionați colecționari, pe care i-am putea de altfel considera un fel de bibliotecari de onoare, precum Petrarca și multe alte personalități sau iluștri anonimi ne-au lăsat-o moștenire.

Într-o prelegere susținută în 10 martie 1981 cu ocazia sărbătoririi a 25 de ani de activitate ai Bibliotecii Orașului Milano, publicată sub titlul *De Bibliotheca* și pusă la dispoziția cititorilor on line, prin proiectul Manuzio (<http://www.liberliber.it/online/aiuta/progetti/manuzio/>), Umberto Eco vorbește despre biblioteca ideală, despre rolul avut de bibliotecile private și publice de-a lungul istoriei, despre bibliotecile sale preferate și despre viitor, cu umorul, erudiția și bunul simț

caracteristice. La o primă lectură, textul nu pare să aducă în discuție figura bibliotecarului și a rolului său într-o bibliotecă. Sunt prezente, desigur mențiuni, însă nu este o temă asupra căruia semioticianul italian să se oprească cu atenție. Cu toate acestea, într-un fragment în care povestește despre imposibilitatea unei studente de a găsi un volum de Husserl în toate bibliotecile de la Bologna, din faptul că tânăra nu s-a gândit să întrebe pe cineva de la bibliotecă despre această situație neobișnuită, deduce existența unei lipse de comunicare între cititor și bibliotecă (Eco 2003: 8), subliniind astfel indirect importanța factorului uman în cadru oricărui program de căutare digitalizat.

Biblioteca funcționează în baza unui sistem de catalogare, o știm cu toții, încă de la primul contact. Ceea ce nu știm, dar vom avea ocazia să descoperim în studenție, mai ales dacă ne întoarcem la bibliotecă, fie pentru pregătirea unei lucrări de seminar, de licență, master sau doctorat, fie, cum este cazul meu, de fiecare dată când am de întreprins o cercetare de istorie a traducerii, este că fără sprijinul doamnelor bibliotecare ne-am împotmoli în meandrele unui sistem menit desigur să ofere ordinea necesară unei bune desfășurări a cercetării, însă deloc sensibil la doleanțe individuale. Nu puține sunt problemele pe care le întâmpini atunci când trebuie să-ți construiești o bibliografie sau când, asemenea unui copoi trecut de prima tinerețe ai impresia că ai dat de o pistă bună, dar din diferite motive cărțile dorite îți sunt inaccesibile și totul pare să se năruie, cu atât mai mult cu cât termenul de predare bate la ușă. Doamnele care m-au ajutat de nenumărate ori ar merita mai mult decât o simplă mențiune a recunoștinței mele. Nu pot intra însă în detalii pentru că sprijinul dumnealor, în unele cazuri, a fost la limita regulamentului. De ce au făcut mai mult decât le stătea în atribuții să mă ajute, fără altă recompensă decât o mulțumire verbală? Pentru că sunt gestionarele depozitului de umanism(e), pentru că-și onorează profesia, dar mai ales

pentru că respectă cercetarea. Pentru că sunt umane și umaniste în egală măsură.

In loc de încheiere voi aduce un ultim argument în sprijinul ideii că biblioteca este "despre" oameni prin intermediul unui episod relatat de Alberto Manguel în *Biblioteca nopții*: „În mai 1945, în vremea rebeliunii cehe împotriva naziștilor, când trupele rusești intrau în Praga, bibliotecara Elena Sikorskaja, sora lui Vladimir Nabokov, și-a dat seama că ofițerii germani care încercau acum să se retragă nu înapoiaseră câteva dintre cărțile pe care le împrumutaseră din biblioteca în care lucra ea. Ea și o colegă au decis să recupereze volumele dispărute și au pornit într-o misiune de salvare, străbătând străzile împânzite de camioanele rusești victorioase. «Am ajuns la casa unui pilot german care ne-a dat cărțile destul de calm», i-a scris ea fratelui ei, la câteva luni după această întâmplare. «Dar deja nu mai permiteau nimănui să mai traverseze șoseaua principală, și peste tot erau germani cu mitraliere», s-a plâns ea.” (2011: 286). Alberto Manguel interpretează gestul bibliotecarei drept o tentativă disperată de menținere a unui ordin: „În mijlocul confuziei și al haosului, ei i se părea important să încerce să mențină, pe cât posibil, jalnicul simulacru al ordinii.” (2011: 286) Pentru mine, în schimb, ar fi fost mai relevant ca autorul să se întrebe de ce Elenei Sikorskaja i se pare important să recupereze niște cărți. Pentru că este o bibliotecară și pentru că o bibliotecă nu e doar o colecție ordonată de cărți, o bibliotecă este o *humanotecă*, cu atât mai importantă într-o perioadă marcată de o conflagrație care a pus sub semnul întrebării însăși existența unei umanități...

Bibliografie

- Eco, Umberto. *De Bibliotheca*, publicat on line, 2003: <http://www.liberliber.it/online/autori/autori-e/umberto-eco/de-bibliotheca/>
- Manguel, Alberto. *Biblioteca nopții*, traducere de Anca Stoiculescu, București, Editura Nemira, 2011.